

МІСТОБУДУВАННЯ

УДК: 72.03

Алджад Р. М.,
*Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

РОЛЬ ТРАДИЦІЇ В АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ТРІПОЛІ

Анотація: розглянуто особливості формування планувальної структури столиці Лівії – міста Тріполі – від найдавніших часів до сьогодення. Визначено ступінь впливу природно-кліматичних, економічних, соціокультурних чинників на формування структури забудови Старого міста. Окреслено проблеми кореляції історично сформованих архітектурно-композиційних прийомів та підходів і прийомів з сучасними тенденціями в архітектурній практиці в процесі архітектурно-просторового розвитку міста.

Ключові слова: Тріполі, Старе місто, архітектура, планувальна структура, традиція, мечеть, житло, Лівія.

Постановка проблеми. Як відомо, будь-яке місто є відображенням спільноти людей, яка його населяє впродовж століть, та способу її життя. Водночас, місто є матеріалізованим втіленням історико-соціальних та економічних умов, сплаву культурних особливостей суспільства та етносів, які накладали свій відтиск на його архітектурний образ, просторову структуру та композицію. Все це в комплексі – базис, на якому виникало і розвивалось будь-яке місто [1, с.8]. Не є винятком і арабські міста, в тому числі, місто Тріполі – сьогоднішня столиця Лівії. Особливістю формування цього міста є яскраво виражений синтез архітектурно-містобудівних прийомів, характерних для Античності, Візантійської та Османської імперій. Суттєво вплинули на просторовий і планувальний розвиток Тріполі у ХХ столітті перебування під протекторатом Італії впродовж 1911-1943 рр. Наступні кардинальні зміни відбулись у підходах до проектування міста після здобуття незалежності Лівії у 1951 р. і, особливо, починаючи з 1969 р.

Мета статті – окреслити вплив культурної традиції на архітектурно-планувальний розвиток Тріполі на різні етапах історичного розвитку міста.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження особливостей формування просторово-планувальної та функціональної структури Тріполі на різних історичних етапах здійснені у працях А. Аль-Мелюді, М. Вефеллі, Б. Азлітні та ін., проблеми розвитку міста – М. Фуллер, І. Аззуза, Б. МакЛарена та ін.

Виклад основного матеріалу. Тріполі є найбільшим та найстарішим лівійським містом, розташованим на узбережжі Середземного моря на північ від екватора. Вигідне географічне розташування на перехресті сухопутних та морських шляхів, що пов'язують центральне узбережжя Африки з Південною Європою та Іспанією, дозволило йому стати одним з важливих економічних і торгових центрів в Північній Африці. Окрім того, помірний клімат, наявність ґрунтових вод, необхідних для розвитку сільського господарства, сприяли перетворенню порту у місто, привабливе для проживання [6, с.9].

Старе місто (медіна (El-Madina El-Qadima)) займає площу 46.5 га, розташоване у північно-західній частині лівійської столиці, є ядром і центром, від якого почало свій розвиток сучасне Тріполі. Загальновідомо, що місто було засноване фінікійцями у 7 ст. до н.е. під назвою Еа, а вже у часи Римської Республіки було добре укріпленим. Про це свідчать археологічні дослідження та донині збережені у міській тканині об'єкти: насамперед, міські фортифікації, що існували щонайменше з 2 ст. до н.е., та тріумфальна арка Марка Аврелія, побудована у 163 р.

Достеменно не відомо, коли з'явилися перші міські укріплення Тріполі, проте є очевидним, що вони декілька разів перебудовувались впродовж свого існування у зв'язку територіальним розширенням міста або після воєнних руйнувань. Зокрема, Алі Аль-Мелюді – автор книги «Арабське місто Тріполі» – вказує, що датування міських стін у різних дослідженнях відрізняється, проте найбільш імовірним є їх будівництво на початку римської епохи (107 до н.е.), про що свідчать конструктивні та архітектурні особливості мурів, насамперед, тектонічно обумовлена змінна товщини стін укріплень (від 2.25 до 3.5 м, а на деяких ділянках фізичні виміри різняться у два рази) [2, с.3].

Замок і міські оборонні мури. Загалом фортифікаційна система міста складалася з замку (цитаделі) та оборонних стін, які захищали Тріполі з заходу та півдня, а також з оборонних ровів. У деяких джерелах стародавнє місто описують як неправильний п'ятикутник, зовнішні кордони якого обмежувались стінами та воротами, серед яких чотири були головними: двоє на півдні (ворота Хандак і ворота Маншія), треті – на заході (Нові ворота), четверті – на півночі (Морські ворота). Міський мур був подвійним: складався з внутрішньої стіни – високої і товстої, в структурі якої розташовувались шість башт для ведення спостереження, і зовнішньої – низької і порівняно тонкої. Між ними був викопаний вузький й глибокий рів. Як вже було вказано вище, місто, оточене

морем з трьох сторін, розвивалось поруч з портом, де одночасно могли перебувати щонайменше 400 кораблів [3].

Довгий час вважалось, що замок був збудований за часів античного Риму. Проте, Алі Аль-Мелюді наводить докази того, що цей об'єкт (відомий як Касба-ас-Сарай-аль-Хамра (Червоний Замок)) був споруджений у візантійську епоху на фундаментах та руїнах давньоримського укріпленого табору. Автор цитує документ періоду іспанської окупації Лівії 1524 р., в якому зазначається, що замок був оточений з трьох сторін ровом глибиною 5 метрів, а товщина його стін сягала до 12 метрів. Рови були наповнені водою, внаслідок чого замок був повністю ізольованим, а сполучення з містом здійснювалось через західну браму, до якої вів підйомний міст.

Варто зазначити, що кожні шість місяців замок побілювався вапном, тому він завжди був яскравим акцентом берегової лінії. Для мешканців замок був прихистком у випадку зовнішніх атак і був добре пристосованим для життя під час довготривалої облоги. Тут розташовувалась значна кількість продовольчих складів, пекарень, лазень, колодязів та інших життєво необхідних об'єктів.

Рис. 1. Схема плану міста Тріполі.

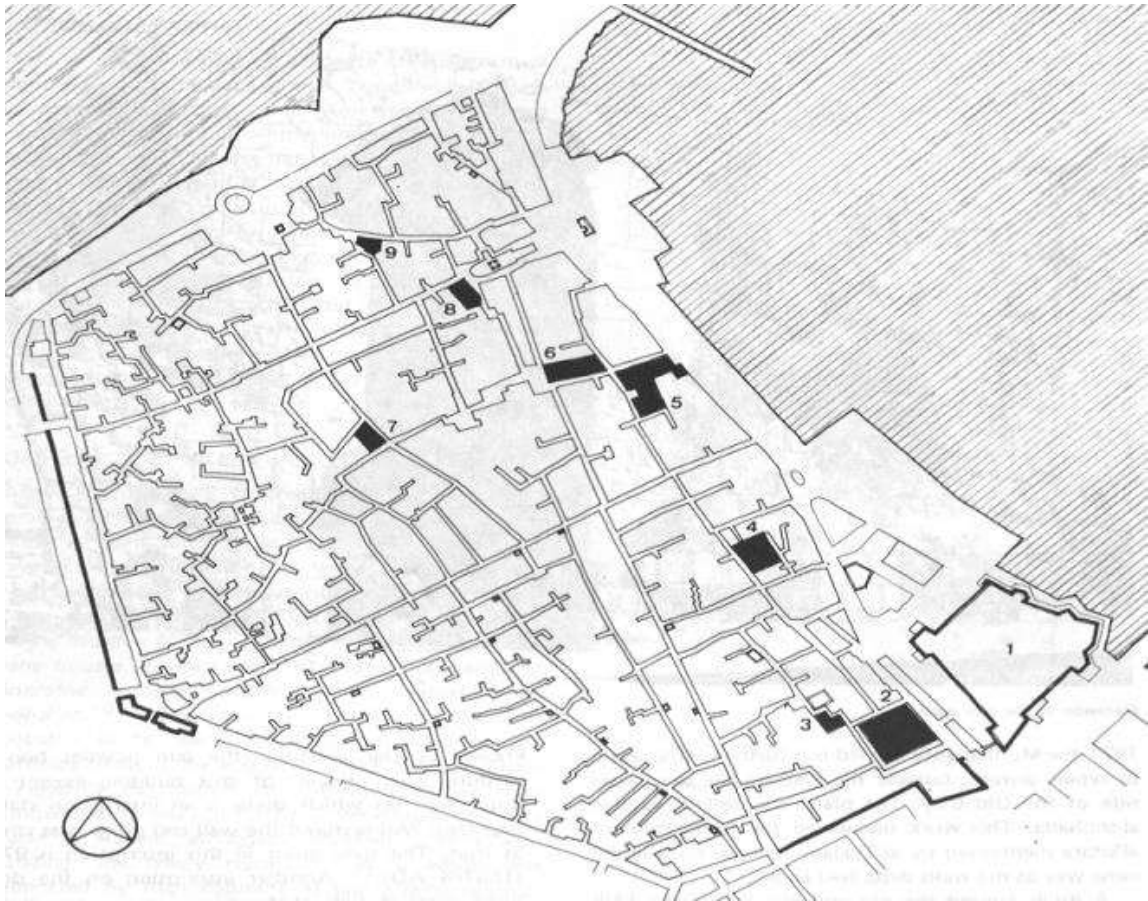

Рис. 2. Схема плану Старого міста (медіни).

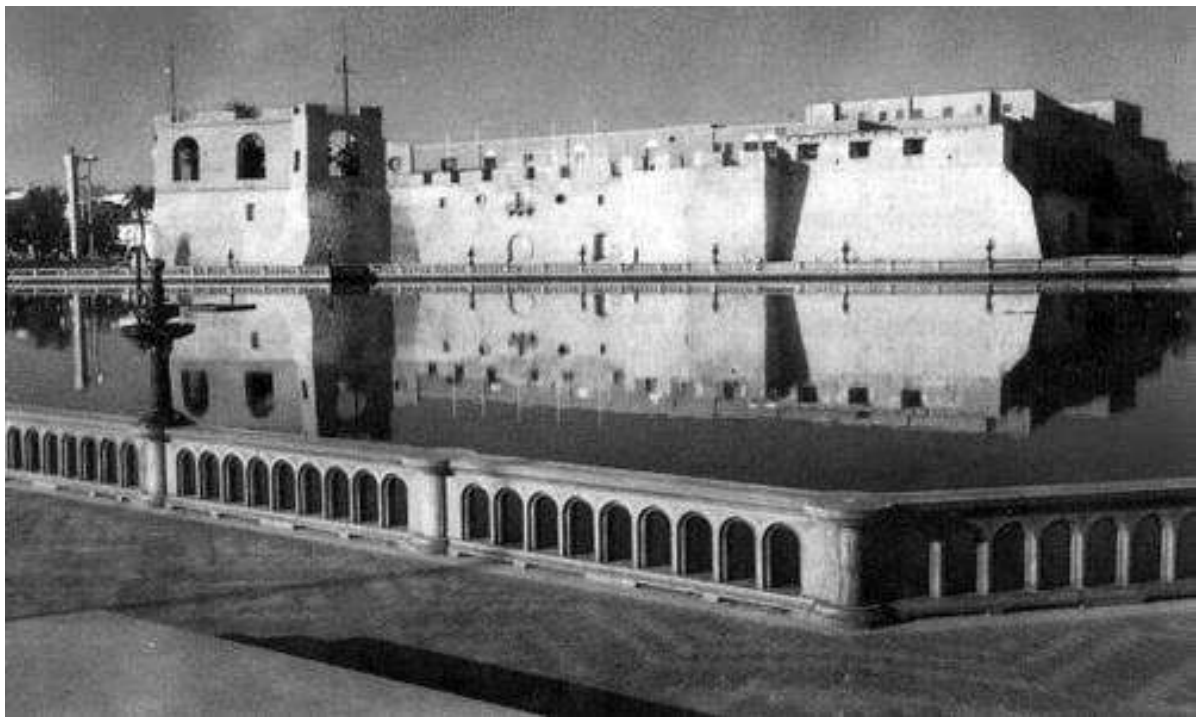

Рис. 3. Червоний Замок в Тріполі.

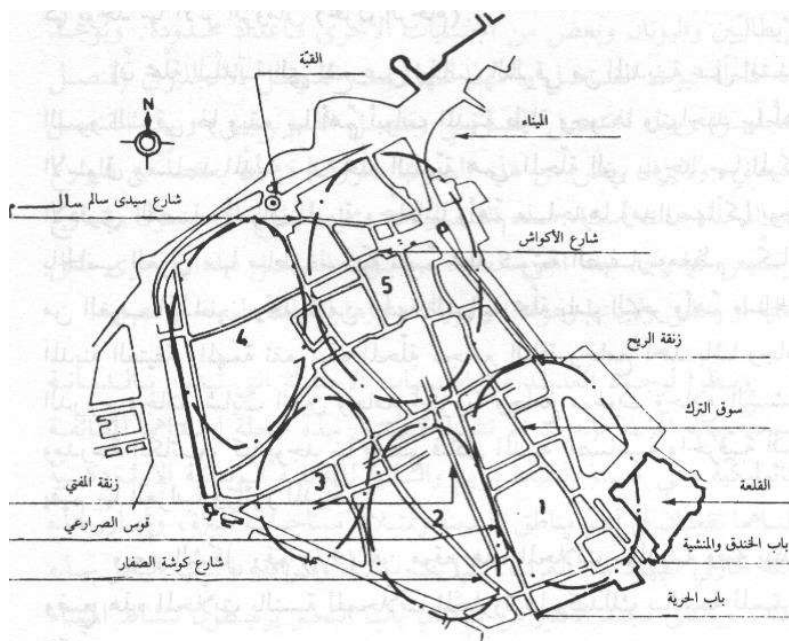

Рис. 4. Схема поділу міста на махалла

Рис. 5. Вулиця Старого міста Тріполі. Сучасне Фото.

Розвиток торгівлі зумовив значне посилення економічного і політичного впливу Тріполі, яке оголосило незалежність у 1460 р. Проте, цей період був недовгим: у наступні десятиліття місто було завойоване іспанцями (згодом – передане ними ж лицарям Мальтійського ордену), турками [14]. У XVI ст. (точніше, з 1551 р.), за часів Османської імперії, оборонна система була розвинена шляхом будівництва нових веж. Саме з того періоду замок став офіційною резиденцією під час першого і другого турецького прямого управління і зберігав свій статус аж до початку XX століття. Проте, суттєві зміни в його структурі відбулись у 1711 р., коли частина укріплень були знесені під час прокладання дороги вздовж берегової лінії Тріполі [2, с.10].

Старе місто складається з шести кварталів: 1. Пекарня Аль-Саффар 2. Квартал Гаріан 3. Маленький квартал. 4. Великий квартал 5. Адміністративний центр. 6. Морські ворота. Цей поділ був визначений історичними, релігійними, соціальними чинниками. Так, наприклад, квартал Пекарні Аль-Саффар, розташований на південний схід і був заселений арабами-мусульманами, являв собою типову махалла (махалля – з арабської, «перевалочна станція», «табір», «житловий квартал»). Ця частина міста не мала у своїй структурі об'єктів громадського призначення (ринків та закладів громадського харчування, традиційних для арабських міст), була щільно забудована винятково

житловими будівлями, що дозволяло максимально ізолювати громаду від контактів із зовнішнім соціальним середовищем. Водночас, тут розташовувались велика кількість мечетей і релігійних шкіл, які слугували культурним центром цього кварталу. За тією ж моделлю формувався й інший квартал - Гаріан, що територіально примикав до Пекарні Аль-Саффар із заходу.

У Великому і Маленькому кварталах проживали євреї, частина з яких прибула в країну з Іспанії в період іспанських походів, решта – на початку османського періоду. В результаті, спосіб життя і звички єврейської громади, рід занять її членів зумовила появу поряд з житловими будинками значного числа ресторанів та інших аналогічних за функцією об'єктів. Таке поєднання спричинило до функціонального змішування і втрати відчуття усамітнення та спокою, необхідних в житлових районах.

Наступний квартал – Морські ворота – є частиною старого міста, населеною представниками багатьох національностей і релігій. Частина з них – лівійці і турки, італійці і мальтійські греки та інші. Така строкатість пояснюється тим, що у цьому кварталі традиційно розташовувались помешкання багатьох дипломатів і урядовців, зокрема, британського, французького та іспанського консулів, будинки яких збереглися до сьогодні. Ці факти зафіксовані у відповідних міській топоніміці (Консульська вулиця, вулиці Британського (у будинку Британського консульства тепер розташовується чоловіча бібліотека) і Іспанського консульств) [3].

Через проживання у цьому кварталі християн тут було зведено два храми: один для католицької громади, другий – для православної. Розташування кварталу зумовлювалось й тим, що велика частина його населення працювали на морі, займаючись рибальством, розбудовою промисловості, зокрема, в галузі суднобудування, а також було пов'язане з економічною, політичною і комерційною діяльністю. Саме в східній частині кварталу було розширено площу існуючих муніципальних ринків, розташованих переважно у південній частині. Тож, в адміністративному кварталі розташовувались головні ворота міста, вздовж східної стіни найбільш важливі ринки, а також його адміністративний центр, готелі і багато мечетей і шкіл, в той час як населення переважно проживало у західній частині міста. Тому, є цілком очевидним, що структурування території Старого міста відбувалось під дією двох найбільш важливих чинників – релігії та соціальної структури [3].

Вулиці та площі. Вулична мережа і вулиці Старого міста Тріполі з огляду на їх конфігурацію не суттєво відрізняються від системи, характерної для старих арабських міст Північної Африки і Близького Сходу. Переважають вузькі звивисті вулички, забудовані одно- та двоповерховими будинками з

внутрішніми двориками [5, с.7]. Є очевидним, що вулиці призначались насамперед для пересування пішоходів. Усі вулиці можуть бути поділені на:

а) головні вулиці. У Старому місті переважно зберігають «арабський характер». Проте, головні вулиці у північній частині дійшли до нашого часу у незмінному вигляді з часів Стародавнього Риму і відображають відповідну систему планування. Традиційно зорієнтовані за сторонами світу (як в античних римських таборах), розташовані взаємно перпендикулярно, з'єднують найважливіші частини Тріполі, у першу чергу, сполучають місто і порт. Дві основні відносно широкі вулиці простягаються з півночі на південь (вулиця Арки Асрарей, вулиця Пекарні Аль-Саффар), дві інші прокладені зі сходу на захід (Крива вулиця Кушнірів, Торгова вулиця). На ці Кардо і Декуманос зорієнтовані великі міські ринки, що робить ці вулиці найбільш велелюдними. Варто зауважити, що аналогічна схема застосована в більшості міст інших країн Північної Африки – Тунісі, Алжирі і Мароко.

б) вулиці, що примикають до головних вулиць або розташовані між ними; формують житлові квартали, мають зигзагоподібний план. Тут розташовується небагато об'єктів торгівлі, безпосередньо у їхній простір відкриваються двері житлових будинків. В цілому є спокійнішими з менш напруженим рухом.

в) тупикові вулиці. Цей тип вулиці повністю позбавлений будь-якої комерційної діяльності. Вони служать тільки для комунікації з житлом і обслуговують не більше п'яти будинків, що дозволяє підвищити рівень безпеки, конфіденційності і спокою мешканців. На таких вулицях Тріполі для створення затінку і захисту їх від прямих сонячних променів часто використовували арки і карнизи, що підтримували куполи, споруджені безпосередньо над вуличним простором. Такі архітектурні вирішення широко розповсюджені в гарячих пустельних районах.

Арки і карнизи надають забудові та «інтер'єру» вулиць самотнього характеру, задають певний ритм їхньому простору і, разом з тим, виконують ще декілька функцій. По-перше, ці елементи виконують конструктивну роль в'язей, які передають навантаження від будівель на землю. По-друге, їх композиційне призначення – спрямовувати увагу на об'єкти, що замикають перспективу вулиці (наприклад, мінарет чи парадний вхід в будинок) [3].

Ринки (*souq* або *souk*) – торговельний квартал в містах Північної Африки та деяких азійських країн) Тріполі, як значні за площею громадські простори, характеризуються наступними особливостями:

- будинки й відкриті ринкові простори масштабні до людини;
- ці об'єкти є безпечними - призначені лише для пішоходів, що сприяє реалізації основної функції (торгівлі);

- мають чітку функціональну структуру (визначені ділянки, де відбувається торгівля тим чи іншим товаром) або диференційовані за видом реалізованого товару (ковальський ринок, теслярський ринок, ринок текстилю, одягу та вишивки, парфумерних та ювелірних магазинів і т.і.). Наявність ринків зумовила розташування поруч готелів і складів, необхідних для прийому і зберігання товарів та вантажів, що надходили по суші з Центральної Африки і морським транспортом з країн Європи, або таких, що планувались для відправки на експорт.

Покриття і затінення просторів ринків Тріполі є традиційним для арабських міст і близьким за вирішенням до розташованих у Східній провінції та Ірані. Як вже зазначалось вище, вузькі пішохідні торговельні вулички найкраще відповідають кліматичним умовам [10]. Простір вулиць для затінення накривався пальмовими листям, яке вкладалось на балки з пальмового дерева, що поєднували стіни будинків між собою. Для створення тут комфортного середовища перебування застосовувались наступні прийоми:

- використання куполів і склепінь з верхніми отворами для вентиляції та освітлення, а також особливих складників для виготовлення цегли;

- плоскі покрівлі з довгих дерев'яних балок або пальмових стовбурів;

- використання винограду для озеленення. Ця рослина займає небагато місця і не шкодить підлозі житлових будівель. Крім того, інтенсивність освітлення в різні пори року змінюються тоді, коли виноград скидає листя. Такий прийом, найбільш відповідний клімату тропіків, лівійці використовують і до сьогодні. Густо озеленені в літній період, коли є потреба в тіні, і безлисті взимку, коли будівлі повинні інтенсивніше інсолюватись. Незаперечним є й естетичний аспект – зелений колір збагачує і доповнює кольорову палітру середовища. В результаті, затінені вулиці і ринки активно функціонували навіть у найбільш жаркий – післяобідній – період дня [3, с.7; 10, с.13].

Мечеті і школи. Мечеть була найголовнішим об'єктом міського простору, його символом і важливим осередком для різноманітних видів діяльності. Окрім функції храму, мечеть була релігійним і світським освітнім центром, лікувальним закладом, місцем для зустрічей і зборів, укладання комерційних угод, центром, поряд з якими відбувались різноманітні видовища та фестивалі. У Тріполі розташовано багато давніх мечетей. Хоча ці будівлі й не відображають найдавніший образ мусульманського храму, проте, є зразками місцевого стилю з його простою форм, що гармоніює з навколишнім середовищем, без написів на фасадах та декорування, загалом масштабні людині. Понад тридцять шість мечетей і шкіл (не враховуючи медресе (шкіл Корану)) розташовувались в Старому місці з часів іспанської колонізації і до початку XXI ст. Найважливішими і найбільш відомими з цих мечетей і шкіл, є:

Мечеть Верблюда, Мечеть Аль-Харуба, Мечеть Мохаммеда, школа Осман-паші. Найстаріші школи Письменника і школи Мустансира не дійшли до нашого часу [6].

Мечеть Верблюда: найстаріша мечеть, що збудована за часів держави Фатимидів. Одна з легенд говорить, що якийсь Муез-дін Аллах Аль-Фатемі пожертвував верблюда для будівництва цієї мечеті. На виручені від продажу кошти і відбувалось будівництво.

Мечеть має прямокутну форму, з розмірами стіни, де розташована кібла 44 м, північно-східної - 19 м, південно-західної - 20 м. Молитовний зал складається з семи коридорів, утворених колонадою і розташованих паралельно стіні кібли [3, с.6]. Опори мають різні розміри і виконані з різних матеріалів (мармуру, граніту, інших порід каменю), а також відрізняються за стилем. Така різноманітність форм почала формуватись у романський період. Так, зокрема в одному об'ємно-планувальному елементі поєднувались стрілчаті склепіння і півциркульна арка, купол [4, с.2] Масивний мінарет мечеті має квадратну форму і представляє так званий мароканський стиль. Внутрішній двір площею 182 кв.м наближений в плані до квадрата, обрамлений по периметру портиком аркади [3, с.6-7].

Школи Мустансира і Осман-паші. Функціонально розвинулись від мечеті, де портики були перетворені на приміщення класів мусульманської школи. Такий тип будівлі набував все більшого поширення і з'явився в інших містах Школа Мустансира розташовувалась в Старому місці на південь від центру неподалік арки Марка Аврелія і була найстарішою школою в Тріполі (855 р. н.е.). Будівлю оточував парк і виноградники, але від усього цього до нашого часу не залишилось і сліду. Тому, найдавнішою на сьогодні є школа, збудована турецьким губернатором Тріполі Осман-пашею в період його перебування на посаді між 1083 і 1059 рр. і названа на його честь. У плані будівля наближається до квадрату, північна стіна декорована півциркульною мармуровою аркою і таблицею, на якій вирізьблено поетичну оду губернатору з вдячністю за будівництво цієї школи [2, с.6]. Планувальна структура будівлі з внутрішніми дворами нічим не відрізняється від інших аналогічних об'єктів північного регіону Африки і Близького Сходу. Вхідне приміщенням, перекрите невеликим куполом, веде у внутрішній двір, оточений портиком, що спирається на кам'яних стовпах. Тут розташовуються кімнати для учнів – прямокутні приміщення, перекриті склепіннями, з місцем для сну, а також для зберігання книг та рукописів.

Приміщення школи сполучалося коридором з невеликою мечеттю, якій передувала вестибюль, також перекритий куполом. Молитовний зал квадратної форми увінчував головний купол, встановлений на восьмиграннику. Поруч з

міхрабом, підтримуваним стрункими мармуровими колонками, на північно-східній стіні розташовувались вузькі віконні прорізи для додаткового освітлення основного приміщення храму. В комплекс входили також приміщення кухні та склади [2, с.3; 6, с.10].

Корпус: Структура традиційного арабського житла не обмежується функціональним аспектом, а відображає поєднання ісламської толерантності і простоти у всьому зі східними традиціями і стилем життя родини як ядра суспільства. Тому, в житловому корпусі школи враховувались ці традиції, необхідність відокремлення помешкань одне від одного, екологічні та кліматичні фактори. Можна виділити наступні його особливості :

- були враховані фізичні параметри ліжок при будівництві житлових приміщень, що доводить участь архітектора у проектуванні корпусу;

- будівлі мають побілені аскетичні фасади без декорування; двоповерховий об'єм утворює великий внутрішній двір. Перший поверх максимально ізольований від вуличного простору, не має вікон, в той час як вікна другого поверху закривались дерев'яними ажурними панелями або решітками – машрабіями (для обмеження огляду ззовні і забезпечення візуального відмежування від зовнішнього середовища тих, хто знаходився всередині) [15, с.7]. Одразу за вхідними дверима розташовується просторий вестибюль, звідки можна потрапити до патіо, де центром композиції зазвичай є фонтан (або джерело води), що охолоджував повітря всередині двору, який, в свою чергу, відіграв роль регулятора тепла [7, с.10].

З числа переваг такої об'ємно-планувальної структури можна виділити наступні:

- постійний рух повітря зсередини двору на вулицю, можливий завдяки перепаду тиску в затіненому зволоженому дворику і розігрітому повітрі міської вулиці, збереження тут (у дворику) постійної температури повітря завдяки мінімальній інсоляції стін будинку, оточеного з трьох сторін іншими будівлями, і їх значній товщині [10]. Така структура найкраще відображає оптимальну адаптацію житлової архітектури до кліматичних умов;

- ізоляція від навколишнього середовища (тут – середовища міських вулиць): вимоги охорони психічного здоров'я, є настільки ж важливими, як і фізичне здоров'я. Запобігання шумовим навантаженням від руху транспорту, особливо впродовж ХХ ст., мінімальна кількість прорізів (дверних та віконних), зорієнтованих назовні, є одним з чинників збереження здоров'я мешканців будинків такого типу;

- органічність: використовувались місцеві будівельні матеріали (камінь для фундаменту і стін, випалена цегла для склепінчастої стелі і декорування,

стовбури пальм – для покрівлі). Для підкреслення статусу об'єкту і заможності жертводавців чи власників використовувався мармур [10].

- закритість: один з головних чинників, який визначально вплинув на проектне рішення цього будинку. Розвиток об'єму навколо двору є символом конвергенції, зібрання навколо сімейного вогнища, єднання членів сім'ї і зазвичай є найбільш підходящим місцем для різних соціальних заходів, зберігаючи повну закритість при будь-яких обставинах. Будинок ділиться на три основні частини. Перша з них – чоловіча. Розташовується зі сторони головного фасаду корпусу, поблизу входу і повністю відокремлена від інших частин. Друга – призначена для прийому гостей (родичів та жінок) і розпланована в такий спосіб, що з неї при потребі можна потрапити в спеціальні гостьові кімнати. Третя частина будинку це – спальні, частина з яких розташовується на другому поверсі [10].

Головним акцентами екстер'єру є лише двері та кілька високих вікон. Оздоблення будинку зосереджено переважно у його інтер'єрі. Фактично тут представлено все багатство матеріалу (мідь, дерево, штукатурка), декоративного різьблення, колористики. Такий підхід відповідав одному з головних принципів ісламу: поважати почуття інших людей і надто не підкреслювати власну заможність.

Під час перебування Лівії в статусі італійської колонії місто Тріполі зазнало значних реконструкцій. Території міста, що примикали до Медіни, були перебудовані: тут з'явилась значна кількість адміністративних будівель, офіційних резиденцій і житлових районів для італійської колоніальної адміністрації. Запроваджувались європейські соціальні моделі, що не були сумісні з реаліями та традиціями тогочасного лівійського суспільства. В архітектурних вирішеннях імплементувались функціонально-композиційні та стилістичні прийоми, які відображали особливості італійської архітектури 1910-1940-х рр. На першому етапі, що охоплює період з 1911 по 1928 рр., є очевидними намагання італійських зодчих використовувати в архітектурному образі забудови елементи національної лівійської архітектури (еркери, куполи, склепіння), особливо в житлових будівлях. Другий етап демонструє всеохоплюючий вплив архітектури фашистського періоду історії Італії, що послуговувалась, як відомо, знаково-символічною системою архітектури Античного Риму [7].

З моменту отримання Лівією незалежності у 1951 р. в період правління короля Ідріса ситуація поступово змінювалась, проте країна мала дуже слабкі економічні позиції для рівномірного розвитку, в тому числі, архітектурно-просторового розвитку своєї столиці. Так, на початку 1970-х рр. понад 80 тис. італійських колоністів залишались проживати на територіях, найсприятливіших

для сільського господарства і в благоустроєних районах Тріполі: там, де до 1969 р. було заборонено оселятись лівійцям і арабам [16, с. 141]. Після революції населення міста зросло вп'ятеро. Мігранти змушені були облаштувати поселення в приміській зоні – на схилах гір або на межі Лівійської пустелі. Внаслідок чого, території навколо міста безсистемно забудовувались, а примітивні житлові будівлі (намети і дерев'яні бараки) не мали жодних зручностей (електрики, води, каналізації і т.і.) і перетворювались на нетрі [13].

Після революції 1969 р. відбулись кардинальні зміни в архітектурному образі Тріполі. Занедбані квартали були знесені і замінені новими житловими масивами, зведеними відповідно до сучасних вимог комфорту. Необхідно відзначити, що «колоніальний» вплив в архітектурі та європейська спадщина розцінювались як небажані. Водночас, нова забудова в місті за стилістичними та морфологічними ознаками наслідувала взірці повоєнного європейського модернізму. Лаконічні форми громадських та житлових будівель, спроби інтеграції національних та універсальних елементів у багатьох випадках давали бажаний результат. Проте, нерідко надмірне використання архітектурно-го декору і кольору, нехарактерних для місцевої традиції, відмова від усталеної і виправданої об'ємно-планувальної структури житлових будівель (відсутність внутрішніх дворів, «відкритість» архітектури) не сприяло підкресленню національної ідентичності середовища нових районів Тріполі.

Рис. 6. Забудова нових кварталів Тріполі. 1965 р.

Ще однією проблемою, безпосередньо пов'язаною з розвитком міського середовища Тріполі у 2-ій пол. ХХ ст., була слабкість і недосконалість

нормативно-правової бази архітектурно-містобудівної діяльності. На початковому етапі наслідком стала безсистемна забудова міської території, насичення житлових кварталів хаотично розташованими тимчасовими об'єктами обслуговування (магазини, різноманітні майстерні, гаражі) та ігровими майданчиками [16, с.141]. Місто Тріполі ставало неоднорідною сумішшю функцій, архітектурних об'єктів і просторів, де поступово втрачалась цілісність середовища, його дух та ідентичність. Зміни в архітектурному законодавстві на початку нинішнього століття значно поліпшили ситуацію: місто почало розвиватись як сучасна благоустроєна столиця.

Висновки. Аналіз основних етапів архітектурно-містобудівного розвитку міста Тріполі дозволяє зробити декілька висновків. По-перше, культурно-історична традиція була визначальним чинником при формуванні його архітектурного образу впродовж століть існування міста. По-друге, на кожному з етапів спроби коригування (зміни) ціннісних орієнтацій суспільства, його соціальної структури, способу життя, взаємодії з навколишнім середовищем, виражені в інтеграції у міське середовище нових об'єктів, значною мірою були настільки успішними, наскільки повно відображали зв'язок з традицією щодо кожного з названих аспектів життя суспільства. По-третє, на сучасному етапі нові архітектурно-містобудівні об'єкти повинні бути не тільки результатом творчості і високої якості проектування, а також – тісно пов'язаними з історичним архітектурним середовищем, що збереглося в місті, історичним центром (Старим містом) – зокрема, для належної презентації як цього зв'язку, так і свого часу.

ДЖЕРЕЛА

1. 1990. - التخطيط الحضري - الدار الجماهيرية - بنغازي - الحوات ، د. علي (Альхавват. А. Міське планування. – Касабланка-Benghazi, 1990.)
2. 1971 - مدينة طرابلس عبر التاريخ - دار الجيل - الفجالة - الكيب ، نجم الدين (Альден Аль-Каєб Н. Місто Тріполі в історії. – Фаггала: Dar generation, 1971).
3. 1993. - طرابلس: المدينة العربية - دار الفرجاني - القاهرة (الميلودي ، م. عل (Аль-Мелюді А. Арабське місто Тріполі. – Каїр: Dar Ferjany, 1993).
4. (ترجمة) 1984 (- التحضر في الشرق الأوسط - المنشأة العامة - طرابلس الطيبي ، د. أمين (Урбанізація на Близькому Сході. – Тріполі: General Establishment of Tripoli, 1984).
5. 1980. القطب ، د. اسحق - الإتجاهات المعاصرة في الدراسات الحضرية - جامعة الكويت (Аль-Котоб І. Сучасні тенденції в міських дослідженнях. – Кувейт: Kuwait University, 1980).
6. 1970. - بلدية طرابلس في مائة عام - طرابلس - بلدية طرابلس (Муницпалітету Тріполі сто років. – Тріполі: Municipality of Tripoli, 1970)
7. 1998 - المعمار الإسلامي في ليبيا - دار الرواد - حسنين ، علي الصادق(ترجمة) (Ісламська архітектура Лівії, 1998).
8. 1982 - المدينة العربية : خصائصها وتراثها - معهد إنماء المدن - الرياض - سراج الدين ، اسماعيل (Сераг Аль-Дієн І. Характеристики і спадщина арабського міста. – Riyadh: Institute for Urban Development, 1982).
9. 1978 - الأطلس الوطني - طرابلس (مصلحة المساحة (Національний Атлас. – Тріполі: Interest Area, 1978).
10. Abdalla M. Environmental Knowledge and City Perception. – Ph.D Thesis: Herriot-Watt University , Scotland, UK, 1998 – 451 p.
11. Altman I., Chemers M. Culture and Environment / I. Altman, M. Chemers. – Monterey: Calif. Brooks/Cole Pub. Co., 1980. – 337 p.
12. Warfelli M. The Old City of Tripoli / M. Warfelli // Art and Archeology research Papers. – Tripoly: Dep of Antiquities of Libya, 1976. – P.2-18.
13. Islamic Art & Architecture in Libya: Catalogue for the exhibition. – London: The Committee,, 1976. – 72 p.
14. Егорин А.З. История Ливии. XX век. – М.: Институт востоковедения РАН, 1999. - 563 с.
15. Azzuz I. Contemporary Libyan Architecture: Possibilities vs. Realities / I. Azzuz – 36 p. – Режим доступу: <http://archnet.org/system/publications/contents/2605/original/DPC0038.pdf?1384765954>
16. Azlitni B. The Libyan Architectural Features Between Tradition and Modernization // Int. Journal for Housing Science. – 2009. – Vol.33, - No.3. – P. 137-148,

Аннотація

В статье рассмотрены особенности формирования планировочной структуры столицы Ливии – города Триполи – от древнейших времен до сегодняшнего дня. Определен степень влияния природно-климатических, экономических, социокультурных факторов на формирование структуры настройки Старого города. Охарактеризованы проблемы корреляции исторически сформированных архитектурно-композиционных приёмов и подходов и современных тенденций в архитектурной практике в процессе архитектурно-пространственного развития города.

Ключевые слова: Триполи, Старый город, архитектура, планировочная структура, традиция, мечеть, жильё, Ливия.

Annotation

The article describes the formation features of the planning structure of the Lybian capital - Tripoli - from ancient times to nowadays. The author determines the extent of the influence of climatic, economic, socio-cultural factors on the architectural formation of the Old Town. The article characterizes the problem of correlation between historically formed architectural and compositional techniques as well as approaches and current trends in the architectural practice in the process of architectural and spatial development of the city.

Key words: Tripoli, Old Town, architecture, planning structure, tradition, mosque, housing, Libya.

УДК 711.656

*к.т.н., доц. Васильєва Г.Ю., к.т.н., доц. Дубова С.В.,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ТЕРИТОРІЙ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЗОНИ МІСТ

Анотація: розглянуті особливості транспортних територій центральної зони міст та вплив планувальної схеми вулично-дорожньої мережі на розподіл транспортних потоків у місті.

Ключові слова: магістральна вулично-дорожня мережа, центральна зона, планувальна структура міста, інтенсивність дорожнього руху, пропускна спроможність.